

УДК 005:32(477)

Я. Ю. Гуляс
студент*Індустріального інституту
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»*

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Війна в Сирії, президентські вибори в США, міграційна криза, катастрофа на Фукусіма, вибори папи Римського та інші процеси змінювали наш світ на протязі багатьох років. Усі ці процеси об'єднують лише одне: люди не знають про них усієї правди. Істинні мотиви, які керують людьми, на жаль, є прихованими. Механізми прийняття найважливіших політичних рішень приховані від людей, і про це не будуть розповідати через засоби масової інформації. На сьогодні битви компроматів, інформаційні викиди стали невід'ємною частиною світової політики. Актуальність дослідження визначається постійним ростом інтересу суспільства стосовно прихованих проблем політичних процесів. У сучасних умовах шантаж та взаємні угрози визначають політичну картину світу в цілому. Тому це зумовлює дослідження регулювання політичного менеджменту як у світі, так окремо і в Україні. І чим насправді керуються політичні діячі, коли приймають відповідні рішення щодо керування, регулювання певних процесів у країнах.

Аналіз останніх досліджень. Проблема політичного управління була завжди в центрі уваги вчених з часів зародження політичної філософії. Основу дослідження тенденцій сучасного політичного управління заклали праці Г. Алмонда, Д. Белла, М. Вебера, А. Гідденс, Р. Дарендорфа і ін. Принципово важливою подією для розвитку теорії і практики політичного управління стало використання досягнень класичного менеджменту, сформованого в роботах Ф. Тейлора, А. Файоля, Г. Емерсона, Л. Урвік, Е. Мейо, П. Дракер, Г. Саймона, А. Етціоні, Л. Берта-ланфі і ін. Західна політологія внесла значний вклад у розробку питань реформування політичного управління відповідно до вимог постіндустріального суспільства. Різні аспекти політичного управління досліджені в роботах Н. Авдошин, Р.А. Галіахметово, Г.Ю. Галушко, Т.Н. Єфремової, Д.П. Зеркин, А.В. Огарьова, А.В. Понеделкова, А.М. Старостіна, державно-адміністративного і політико-адміністративного управління, державної служби, політико-адміністративної еліти, бюрократії і її ролі в політичному житті є аспектами саме політичного менеджменту [1, с. 2]. Питання про політичний менеджмент і його різновидах були поставлені і розглянуті з різним ступенем докладності в роботах провідних політологів. Незважаючи на кількість праць з проблем політичного управління, в тому числі дисертаційних, доводиться констатувати, що аналіз політичного менеджменту знаходиться далеко від завершення.

Метою статті є дослідження стану політичного менеджменту в сучасному світі, існування політичного шантажу при управлінні політичними процесами та виявлення подальших перспектив розвитку та врегулювання політичного менеджменту в Україні.

Виклад основного матеріалу. Політика є сферою суспільного життя, яка заснована на особистісних відносинах, а вони перш за все пов'язують учасників політичних взаємовідносин. Коли ми говоримо про управління, то акцентуємо увагу на раціональному характері, що виникає у випадку суб'єктно-об'єктного відношення. Особливістю управлінської діяльності є здатність суб'єкта не тільки ставити цілі, але і планувати роботу, прогнозувати розвиток подій, шукати оптимальні способи вирішення поставлених завдань, організувати людей, координувати їх дії. Політичний менеджмент існує вже давно. Навіть у ранніх суспільствах правителі змушені були вирішувати завдання підвищення свого авторитету, розширення свого впливу на широкі верстви населення, а конкуруючі групи і клани завжди шукали шляхи ефективного впливу на своїх вождів, королів та імператорів. Однак тільки в сучасному суспільстві політичний менеджмент знаходить масштабний характер.

На рубежі XX і XXI ст. у зв'язку з появою в лексиконі вітчизняної політичної науки поняття «політичний менеджмент» пройшла дискусія про зміст даного поняття:

1) політичний менеджмент – це «управління політичними подіями, орієнтоване на реалізацію певних політичних інтересів тих чи інших учасників цих подій» (І.В. Тихомирова і В.Б. Тихомиров);

2) політичний менеджмент – це «система управління відносинами діючих політичних акторів (громадян, лідерів, політичних груп і ін.), що виникають у процесі вибору ними рішень щодо публічно-правової сфери» (Л.В. Сморгунов) [2, с. 3].

З урахуванням нюансів перерахованих авторських інтерпретацій предметного поля політичного менеджменту відзначимо, що даний вид управлінських відносин пов'язується виключно з політичною сферою суспільства. Завдання політичного менеджменту, орієнтовані на збереження політичного інституційного порядку. Політичний менеджмент для учасників політичних взаємодій є способом регулювання політичних процесів і організації політичних кампаній із метою розширення політичного впливу. Політичний менеджмент – це практична діяльність, спрямована на досягнення конкретних політичних цілей. Ефективність цієї діяльності залежить багато в чому від знання тих прийомів, способів, застосування яких дозволяє політичним акторам вирішувати поставлені завдання.

Люди намагаються вижити у світі, роздротому конфліктом, який не можна просто вважати конкуренцією великих держав, що борються за розширення сфери своїх впливів; це зіткнення цивілізації, зіткнення, яке вперше в історії набуло всесвітніх масштабів. Якими б відразливими не були деякі вульгарні сторони нашої цивілізації, якою б ослаблено вона не

була через гедоністичне збайдужіння, жадобу й занепад громадянських чеснот, роздертою конфліктами й сповненою суспільних захворювань, найсильнішим приводом для її безумовного захисту є правильно та незалежно організована від натиску влада. Політичний шантаж – загроза викриттям або викриття фактичних, а частіше вигаданих «історій» із метою політично завдати шкоди, обмовити, відняти або ускладнити противнику можливість політичної діяльності [3, с. 4]. Насправді шантаж досить сильною зброєю, яка може стати дійсно ключовою в управлінні політичними процесами. Взагалі політичний шантаж має негативний характер і розпочинається з впливу сторонніх осіб на того чи іншого політичного діяча, який потім своїми конкретними управлінськими діями руйнує лад у державі. Є кілька причин того, чому оцінка людських дій, у тому числі політичних, з погляду їхньої раціональності буває часом сумнівною, непридатною або й неможливою. Найочевиднішою причиною є звичайний факт, що всі люди, як у політиці, так і у приватному житті, мають переважно різні цілі, які неможливо ані взаємно редукувати, ані виразити в однорідних одиницях і яких не можна також досягнути одночасно. Те саме можна сказати про політичні вибори. Багаторазово, наприклад, вказувалося на те, що винищення євреїв гітлерівцями в останній фазі війни було шкідливим для Третього райху в «технічному» сенсі, тобто було «ірраціональним» з погляду воєнних завдань. Це було б так тільки в тому випадку, якби масові вбивства були для гітлерівців засобом для перемоги у війні. Проте це не так. Винищення євреїв було метою самою в собі, яка, як часто буває, могла конфліктувати з іншими цілями. Ірраціональність у політиці не є багатообіцяючою темою. Малоімовірно, щоб вдалося виробити загальні й безпомилкові критерії раціональності, які можна було б застосовувати, окрім крайніх випадків, у політичному житті. Навіть якби це було можливим, малоімовірно, щоб наявність таких критеріїв мала реальний вплив на політичне життя. Якби ж такий вплив був можливий, це ще не зовсім означає, що він був би бажаним. У політичних рішеннях і позиціях люди можуть керуватися божественними законами, природним законом і теорією суспільної угоди або почуттям історичної нестриманості, носіями якої вони є, навіть якщо проти неї бунтують.

Протягом двох десятиріч трансформації, реформування в Україні спостерігається ситуація, що ніяких новацій в країні досить не має. На початку 90-х років, коли виникла незалежна держава Україна, в суспільній думці було досить багато оптимізму, країна була широко відкритою всьому світу, з радістю приймала західні моделі, які їй пропонувалися. На сьогодні економіка України складає 70% ВВП від УРСР. Це досить великий процент, який показує, що за 22 роки існування держави відбулася дуже мала кількість змін. Тому далі слід розглянути сучасну ситуацію розвитку політичного менеджменту в Україні. Залежно від характеру організації політичного менеджменту розрізняють державний менеджмент та менеджмент недержавної організації:

1) зовнішнім аспектом державного менеджменту є менеджмент державної політики, а внутрішнім є менеджмент державного адміністрування;

2) менеджмент недержавної організації, передусім політичної партії, включає зовнішній аспект маркетингового менеджменту, та внутрішнього корпоративного менеджменту.

Політичний менеджмент в Україні включає в себе процес, який направлений на розробку та реалізацію стратегій політичних суб'єктів (держави, партії, лідера) із врахуванням усіх змін, які спостерігаються у сфері політики. Сутність, насамперед, полягає в безпосередньому розгляді, прийнятті та втіленні певних політичних рішень. Спеціальна група людей займається цими процесами (політична та керуюча еліти), яка перш за все намагається отримати необхідну поведінку членів суспільства за допомогою певних правових норм, засобів заохочення, маніпуляцій. Політичний менеджмент виконує певні завдання: сортування, формування найважливіших довгострокових цілей, які мають відповідати певним вимогам політики, інтересам політичних суб'єктів, оцінювання певних гіпотез досягнення цілей з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів середовища, де перебуває політичний суб'єкт, вибір оптимального рішення та реалізація вибраного політичного рішення за умов існування певної політичної системи, контроль за виконанням обраних політичних рішень.

Політичний менеджмент в Україні охоплює політичну систему управління суспільством на основі використання певних методів (законів, постанов, указів та інших нормативних актів) та політичного маркетингу (пошук, втілення, контроль рішень щодо політичного комплексу маркетингу з метою задоволення очікувань і потреб громадян). Він передбачає безпосередній розгляд, ухвалення та втілення в життя політичних рішень. Необхідною та найголовнішою умовою для прийняття правильного політичного рішення в Україні та в інших країнах є повна інформованість, знання громадської думки, компетентність. Зміст самого рішення залежить від суб'єктів влади, засобів масової інформації. Також процедура прийняття політичного рішення залежить і від характеру політичного режиму. Хоча формально Україна є демократичною країною, і рішення політичні мали б прийматися відповідно до даного політичного режиму, проте фактичний реальний стан більше нагадує закритий характер прийняття політичних рішень, коли рішення приймає обмежене коло осіб, кулуарно, з видимістю сприйняття громадської думки, але без її реального врахування.

Монархічна традиція в Україні, перервана з часів Київської Русі, не набула подальшого розвитку. Сильних харизматичних особистостей в Україні, що прагнуть до влади, немає. Отже, залишається тільки раціональна легітимність, тобто віра в законність обраної влади і в те, що ця влада спроможна розв'язати ті надзвичайно складні політичні, економічні, соціальні проблеми, з якими нині зіткнулось українське суспільство. Етапи менеджменту владної команди:

1) формування та організація роботи панівної команди;

2) інформаційне забезпечення роботи владної команди. збирання, опрацювання та інтерпретація інформації – найважливіший етап, оскільки від вірогідності інформації залежить оптимальний варіант ухвалених рішень, а отже й ефективність управління;

3) вибір моделі та технологій ухвалення урядових рішень;

4) зв'язки з громадськістю.

У сучасному політичному процесі України значення політичного менеджменту постійно зростає. Саме це є причиною його розгалуження та професіоналізації. На сьогодні відокремлюють такі основні види політичного менеджменту:

- 1) політичний брендинг;
- 2) виборчі (електоральні) технології;
- 3) технології політичних союзів;
- 4) менеджмент політичних конфліктів;
- 5) політичне лобювання [4, с. 7].

Актуальною проблемою для сучасної України є становлення вітчизняного парламентаризму, запровадження умов парламентської демократії (традицій дебатів, цивілізованої опозиції, дозволеного законами лобізму, політичної культури протистояння), боротьба з порушеннями політичної етики, корупції, протидія нехтуванню законів і норм моралі. За умов політичного суперництва, коли пропозиція перевищує попит (багато партій претендують на владу), шляхом до правильної організації політичної діяльності і формою здійснення політичного управління стає політичний менеджмент.

Характеристика управлінського процесу зводиться до дій, що здійснюються суб'єктом управління. Виділяють певні підстави для суб'єкта, адже він відіграє провідну роль в управлінні, саме він ставить цілі, вибирає способи їх досягнення, здійснює конкретні дії. Технолог в політиці на відміну від технологів, які працюють у сфері виробництва, має справу не фізичними об'єктами, призначеними для переробки, а з людьми, які мають свою життєву позицією, що склалися мотивацією, міркуваннями, які здатні самі активно діяти, впливати на суб'єкт управління і навіть спонукати останнього до зміни своєї стратегії і тактики.

Специфіка управлінської діяльності полягає в тому, що суб'єкт відіграє в ньому досить активну роль. Він прагне, залучає у взаємодію певні верстви населення. Однак управління в політиці – це певна послідовність дій різного характеру, оскільки досягнення політичних цілей вимагає від суб'єкта багатопланових дій, без яких зазвичай неможливо домогтися зміни поведінки об'єкта в потрібному напрямку. Політичний технологічний процес – це послідовність взаємодій, в які, з одного боку, усвідомлено вступає суб'єкт управління, який переслідує певну мету, а з іншого – втягується об'єкт, від дій якого залежить досягнення поставлених цілей. Кожна взаємодія в політичному управлінні має наближатися до поставленої мети. Однак на практиці підсумком політико-технологічного процесу далеко не завжди виявляється бажана мета.

Професіоналізація політико-технологічного управління викликала обговорення в суспільстві етичної сторони діяльності політичних менеджерів. У пресі почали з'являтися статті про моральну неохайність політичних консультантів і технологів, готових заради досягнення мети йти на обман виборців, вдаватися до маніпуляції громадською думкою, шантажувати своїх конкурентів. З'явився навіть термін «брудні» технології, що вказує на невідповідність використовуваних методів політичної боротьби нормам моралі і права. Насправді, етичні проблеми менеджменту існують у будь-якому суспільстві, тому що ви-

никають із сукупності ряду особливостей цієї професійної діяльності. Перша етична проблема – це проблема вибору засобів досягнення поставлених цілей, проблема співвіднесення обраних форм політичної боротьби з існуючими в суспільстві нормами моралі. У широкому контексті – це тема співвідношення політики і моралі. Друга етична проблема – це проблема взаємодії політичних технологів з політиками, яких вони консультують. Природним прагненням будь-якого професіонала є бажання отримати за свою працю високу винагороду. Третя проблема – це проблема конкуренції на ринку політичних консалтингових послуг. Конкуренція без правил неминуче призведе до хаосу, до легалізації принципу, що в боротьбі з конкурентами всі засоби хороші. Така ситуація на ринку консалтингових послуг може серйозно позначитися на професійне майбутнє політичного консультування. Перш за все тому, що підриває довіру до людей, які працюють в цій галузі. Четверта етична проблема – проблема відповідності політичних, моральних ідеалів політичного технолога його вибору політичної сили, який він збирається надавати послуги. П'ята етична проблема – це проблема ступеня допустимості вторгнення у свідомість і підсвідомість людини. Політичні технологи у своїй діяльності повинні, з одного боку, співвідносити свою управлінську діяльність зі сформованими нормами моралі, що визначають межі дозволених дій в суспільстві, а з іншого, вони неминуче будуть керуватися своїми уявленнями про добро і зло, про справедливість. Тут ніколи не буде однозначності, оскільки моральні принципи в політиці пов'язані з політичними і ідеологічними вподобаннями.

Висновок. Насправді процес формування політичного менеджменту є досить складним та багатостороннім. Потреба в цих процесах виникла у зв'язку із соціально-політичними змінами у суспільстві. Роль політичного менеджменту за сучасних умов зростає завдяки наростанню демократичних змін, які торкнулися всіх сфер суспільного життя. Змінюється й світоглядна парадигма. Серед політичних цінностей актуалізуються ідеї свободи, ідеологічної багатоманітності, толерантності, рівності всіх громадян перед законом тощо. Запровадження в Україні пропорційної виборчої системи спонукає до перегляду існуючих та розробки нових моделей розвитку партій та партійної системи. Партії безпосередньо включаються в процес політичного менеджменту і від їх діяльності буде залежати ефективність управлінських процедур в українській політиці.

У сучасних умовах нестабільності політичної сфери дії політичних сил часто спрямовані на задоволення особистих інтересів, які на жаль не співпадають з інтересами суспільства, або наносять шкоду. Це за умов, що суспільство має певні права, певний погляд щодо політичний дій. Найчастіше, влада дуже пізно реагує на вже закінчені події. Численні громадські об'єднання українського суспільства не входять до системи сучасних суспільних взаємодій і не здатні впливати на прийняття тих чи інших політичних рішень. Всі ці фактори перешкоджають формуванню в Україні оптимального для неї режиму демократії, яка б ґрунтувалася на обліку соціальних інтересів суспільних груп і об'єднань українського суспільства і переводить політичний менеджмент на першу стадію його розвитку, при якій управлінням займається певне коло осіб, і проста людина не втручається в політичні відносини.

Тому автором було запропоновано певні напрямки, які сприятимуть розвитку політичного менеджменту в Україні:

- 1) краще вивчати сутність політичного менеджменту;
- 2) спираючись на старі методи управління, розробляти нові методи управління соціальними групами;
- 3) готувати висококваліфікованих політичних діячів, яким можна було б з упевненістю надавати статус управлінців;
- 4) одним із головних завдань суб'єктів політичного менеджменту повинно бути не його утримання на будь-якому етапі, а його подальше вдосконалення і просування.

Політичне життя суспільства є віддзеркаленням не тільки і не стільки політичної теорії, скільки реальній політичній практиці. Воно потребує ретельного і уважного розгляду конкретних проблем політичного життя-буття і специфіки та змісту питань політичної діяльності. І це зрозуміло, оскільки ефективна політична діяльність є кінцевою метою і вінцем реалізації політичних досліджень, аналізу, прогнозування та ухвалення політичних рішень, що складають квінтесенцію політичного менеджменту як такого.

В ідеалі політична діяльність має бути спрямована на гармонізацію політичних відносин у суспільстві, але далеко не всі пересічні громадяни та їхні політичні об'єднання прагнуть займатися політикою на альтруїстичних засадах. Чимало людей ідуть у політику, щоб задовольнити свої егоїстичні потреби, захистити і примножити свій бізнес чи підвищити суспільний рейтинг. Особливо це стосується тоталітарних, авторитарних та перехідних суспільств, де свавілля правлячої політичної еліти внаслідок слабкості структур громадянського суспільства набуває системного характеру.

Література

1. Політологія: Навчальний посібник / Валентина Штанько, Наталія Чорна, Тетяна Авксентьева, Лідія Тіхонова; Мін-во освіти і науки України, Науково-методичний центр вищої освіти. 2-е вид., перероб. і доп. К.: Фирма «ИНКОС»: Центр учбової літератури, 2007. 287 с.
2. Політичний менеджмент («Академвидав»): Навчальний посібник / Шулъга М.А., Зубчик О.А., 2013. 160 с.
3. Ленин В.И. Полное собрание сочинений Том 34 Политический шантаж. URL: <https://leninism.su/works/73-tom-34/1678-politicheskij-shantazh.html>.
4. Щербак В.М. Політичний менеджмент: наукове поняття та політична практика. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2015. № 2. С. 18–24.

Анотація

Гуляс Я. Ю. Стан політичного менеджменту в Україні. – Стаття.

Розглядається сутність теорії політичного менеджменту, як виду управлінських відносин в державі. Визначається проблематика існування політичного шантажу, як елемента, що має безпосередній вплив на прийняття раціональних рішень. Досліджується стан політичного менеджменту в Україні. Розкривається специфіка технологій політичного управління, прийняття політичних рішень та їх проблеми. Пропонуються напрямки подальших перспектив розвитку політичного менеджменту в Україні. Підкреслюється, що битви компроматів, інфор-

маційні викиди стали невід'ємною частиною світової політики. Постійний ріст інтересу суспільства виникає тому, що існують приховані проблеми політичних процесів. Шантаж та взаємні загрози визначають політичну картину світу в цілому. Саме це і зумовлює дослідження регулювання політичного менеджменту в Україні. Як і питання, чим насправді керуються політичні діячі, коли приймають відповідні рішення щодо керування, регулювання певних процесів у країнах.

Ключові слова: політичний менеджмент, шантаж, політичні технологічні процеси, політична система, політичне рішення, механізми прийняття рішень, політичні взаємовідносини.

Аннотация

Гуляс Я. Ю. Состояние политического менеджмента в Украине. – Статья.

Рассматривается сущность теории политического менеджмента как вида управленческих отношений в государстве. Определяется проблематика существования политического шантажа как элемента, имеющего непосредственное влияние на принятие рациональных решений. Исследуется состояние политического менеджмента в Украине. Раскрывается специфика технологий политического управления, принятия политических решений и их проблемы. Предлагаются направления дальнейших перспектив развития политического менеджмента в Украине. Подчеркивается, что битвы компроматов, информационные выбросы стали неотъемлемой частью мировой политики. Постоянный рост интереса общества возникает потому, что существуют скрытые проблемы политических процессов. Шантаж и взаимные угрозы определяют политическую картину мира в целом. Именно это и предопределяет исследование регулирования политического менеджмента в Украине. Как и вопрос, чем на самом деле руководствуются политические деятели, когда принимают соответствующие решения по управлению, регулированию определенных процессов в развивающихся странах.

Ключевые слова: политический менеджмент, шантаж, политические технологические процессы, политическая система, политическое решение, механизмы принятия решений, политические взаимоотношения.

Summary

Gulyas Y. Y. State of political management in Ukraine. – Article.

The essence of the theory of political management as a type of administrative relations in the state is considered. The problem of the existence of political blackmail as an element that has a direct impact on rational decision-making is defined. The state of political governance in Ukraine is investigated. The specificity of technologies of political management, political decision-making and their problems is revealed. The directions of further development of prospects of political management in Ukraine are offered. It is emphasized that the battle with information emissions have become an integral part of world politics. The constant growth of public interest arises because there are hidden problems of political processes. Blackmail and mutual threats determine the political picture of the world as a whole. This is what determines the study of regulation of political management in Ukraine. And what really guides politicians when they make the appropriate decisions on management, regulation of certain processes in developing countries.

Key words: political management, blackmail, political technological processes, political system, political decision, decision-making mechanisms, political relations.